Alert

nezavisni magazin za okoliš

Prosinac 2010. Godina 1. broj 15

Želimo Vam život ljubavi, mira i solidarnosti, ugodne blagdane i razumnu 2011. godinu

Misija Alerta je informiranje o zaštiti okoliša, očuvanju prirodne i kulturne baštine kao društvenom i političkom pokretu.

U NOVU 2011.GODINU S MAĐARSKOM

Napisala:
Ljiljanka Mitoš Svoboda

U ponoć 01.siječnja 2011.godine Mađarska će preuzeti predsjedavanje EU. Po izjavi mađarskog premijera Viktora Orbana "energetska sigurnost, pristup Hrvatske Europskoj uniji i integracija Roma među važnim su zadacima mađarskog predsjedništva EU-om", izjavio je Orban u listopadu ove godine, nakon susreta s predsjednikom Europske komisije Joseom Manuelom Barrosom u Pečuhu. Mađarska je bila najzapadnija država nekadašnjeg Varšavskog pakta, a padom Berlinskog zida uplovila je u europske i svjetske integracije postavši članicom NATO saveza (1999. godine), te ulaskom u Europsku Uniju 1. svibnja 2004. godine.

Mađarska je već unaprijed objavila okvirni program djelovanja i glavne ciljeve mađarskog predsjedanja Vijećem Europske Unije: održivost, sigurnost i zaštita, jedinstveno tržište.

Što se tiče održivosti, Predsjedništvo će posebnu pozornost dati pitanjima energetske strategije 2020.: postizanje energetski učinkovite Europe, izgradnja pan-europskog integriranog energetskog tržišta, osnaživanje potrošača i postizanje najviše razine sigurnosti i zaštite, proširenje vodstva Europe u energetskim tehnologijama i inovacijama, te jačanje vanjske dimenzije energetskog tržišta EU.

Kako bi ostvarivala te ciljeve, usvajanje prvih zaključaka biti će na Vijeću (Energy Council), 28. veljače 2011. godine, a usvojene zaključke Europsko vijeće bi trebalo potvrditi na sjednici 25. ožujka, 2011.godine. O Energetskom planu 2050 raspravljat će se na neformalnom sastanku ministara energije , 2. svibnja 2011. Planirane su teme o energetskoj učinkovitosti, komunikaciji o sigurnost opskrbe energijom i međunarodna suradnja, sveobuhvatna analiza vanjske dimenzije EU energetske politike, i drugo.

Radi lakše organiziranja praćenja rada unutar EU institucija, vijeća i parlamenta, Mađarske je izrdaila okvirni kalendar događanja. Tako će se Europsko vijeće održati 26 siječnja,11. travnja, te 12.lipnja. Formalni sastanci Vijeća za energiju planiraju se 28. veljače 2011., te 10.lipnja, a neformalni ministarski sastanak 2. svibnja, u Budimpešti..

Održavanje RENEXPO-a za Srednju Europu planirano je od 5. do 7.svibnja u Budimpešti. Druga Godišnja konferencija Europske platforme za obnovljive tehnologije za grijanje i hlađenje također se se odžeti u svibnju u Budimpešti, a konferencija na visokoj razini o Europskoj energetskoj politici i infrastrukturi planirana je za 16. i 17.svibnja u Budimpešti.

Mađarsko predsjedanje EU završava 1.lipnja 2011.godine.

Alert
NEZAVISNI MAGAZIN ZA OKOLIŠ

Glavna urednica:	*Ljiljanka Mitoš Svoboda*
Grafički urednik:	*David Karakaš*
Izdavač:	*Press centar za okoliš Hrvatske*
MB:	*01885057*
OIB:	*61613498234*
ŽR:	*PBZ 2340009-1110335583*
Kontakt:	*info@alertonline.org*

HRVATSKA – PRIRODNI RAJ IZMEĐU DUNAVA I JADRANA

Foto: Hans-Peter Kuttler
Autor: Kruno Kartus

Prikazati ljepote hrvatske prirode u samo 45 minuta dokumentarnog filma, zadatak je koji su si 2006. zadali Ernst Sasse i Hans-Peter Kuttler, njemački filmski dvojac. Četiri godine od tada, krajem 2009, nastao je dokumentarac koji je scenama iz naše jedinstvene prirode oduševio njemačku televizijsku publiku. Iz hamburškog studija produkcije kuće NDR Naturfilm tportal je na pregled dobio originalnu i inačicu s engleskim prijevodom dokumentarnog filma koji su Sasse i Kuttler, zbog onoga što su u Hrvatskoj zatekli, nazvali – 'Rajem između Dunava i Jadrana'.

Tijekom tri godine snimanja, iskusni njemački dokumentaristički novinari specijalizirani za prirodne osobitosti snimili su prekrasne pejzaže i detalje iz nekih od najljepših i prirodom najočuvanijih dijelova Hrvatske. Ledeni zimski ugođaj na Plitvicama, jutarnje protezanje risa, buđenje proljeća u Lonjskom polju i prvi izlasci konja posavaca uz to poplavno područje, početne su scene ovog filma. Kuttler i Sasse nisu samo projurili kamerama kroz Hrvatsku. Četiri izleta za četiri godišnja doba – film nam donosi snimke nekih od životinjskih vrsta čijim postojanjem se Hrvatska najviše ponosi. Uz risove, zabilježeni su medvjedi, bjeloglavi supovi, brojne vrste ptica u ornitološkim staništima Kopačkog rita i Lonjskog polja, kao i mjesta suživota čovjeka i prirode.

'Idilična sela u Lonjskom polju poput Čigoča s drvenim kućama imala su zaista jedinstvenu atmosferu. Osobito u proljeće i jesen kada su rode vrlo aktivne – ljudi rade u vrtovima, a iznad njih na krovovima kuća vidite rode u njihovim gnijezdima. Ili, dok se traktor vozi cestom pet metara dalje roda traži hranu. Tijekom snimanja imali smo dojam vrlo bliskog suživota čovjeka i prirode', kažu za tportal autori filma Ernst Sasse i Hans-Peter Kuttler, koji su snimanju u Hrvatskoj posvetili ukupno deset mjeseci od 2006. do 2008. Pažnju njihove kamere privukli su i otoci Pag i Cres, zahvaljujući slikovitom otočnom ovčarstvu, kao i Makarska, Rovinj i Dubrovnik, koji su samo dio 'gotovo beskonačnog broja prekrasnih gradova na obali'.

U dokumentarnom programu HRT-a upoznati su s postojanjem ovog izvrsnog dokumentarca, svojedobno je namjeravan i otkup, ali ipak ga hrvatski građani do daljnjega neće moći pogledati na javnoj televiziji. 'Procjena tadašnjeg vodstva HTV-a bila je da, u cilju poticanja domaćih projekata sredstva, umjesto u kupnju njemačkog dokumentarnog filma, usmjere u proizvodnju domaćih dokumentarnih filmova. HRT kao javni servis dužan je poticati i inzistirati na proizvodnji domaćeg programa, jer se samo tako može očuvati nacionalna vrijednost jednog naroda. Razmotrit će se kada i hoće li se istoimeni film prikazati, za sada još nije donesena odluka o prikazivanju, to je u razmatranju', saznali smo od Ane Sršen iz ureda za odnose s javnošću HRT-a.

Do tada film s naracijom na njemačkom može se vidjeti na NDR-ovoj internet stranici, gdje su dostupne slabija i bolja kvaliteta slike.

Tako ga je odgledao i jedan od suradnika tijekom snimanja Tibor Mikuška, iz Hrvatskog društva za zaštitu ptica i prirode. 'Film sam vidio preko interneta i smatram da je super', kratko je komentirao Mikuška.

Sasse i Kuttler prikazali su samo dio prirode koja se smatra jednom od najraznolikijih u Europi. Prema podacima Uprave za zaštitu prirode Ministarstva kulture, broj poznatih vrsta u Hrvatskoj iznosi oko 38 tisuća, a pretpostavlja se da ih ima između 50 do više od 100 tisuća. To je posljedica posebnog geografskog položaja prostora na kojem se smjestila Hrvatska, koji se na nalazi na razmeđi nekoliko biogeografskih regija karakterističnih ekoloških, klimatskih i geomorfoloških uvjeta. U svojim publikacijama i Hrvatski zavod za zaštitu prirode također ističe brojne podatke koji potvrđuju tvrdnju o velikoj bioraznolikosti u Hrvatskoj - rijetki sisavci, među kojima se ističu ris, vuk i medvjed, brojni gmazovi i vodozemci, više od 65 posto svih poznatih vrsta riba u Sredozemlju, više od 230 vrsta ptica, što je gotovo polovina svih ptica u Europi - žive u Hrvatskoj. Sve to je i razlog zbog kojeg zaštićena područja, objedinjena u ekološkoj mreži proglašenoj uredbom 2007. godine, obuhvaćaju 47 posto kopnenog i 39 posto morskog teritorija Hrvatske.

NAGOYA POMUTILA PLANOVE BIOPIRATIMA

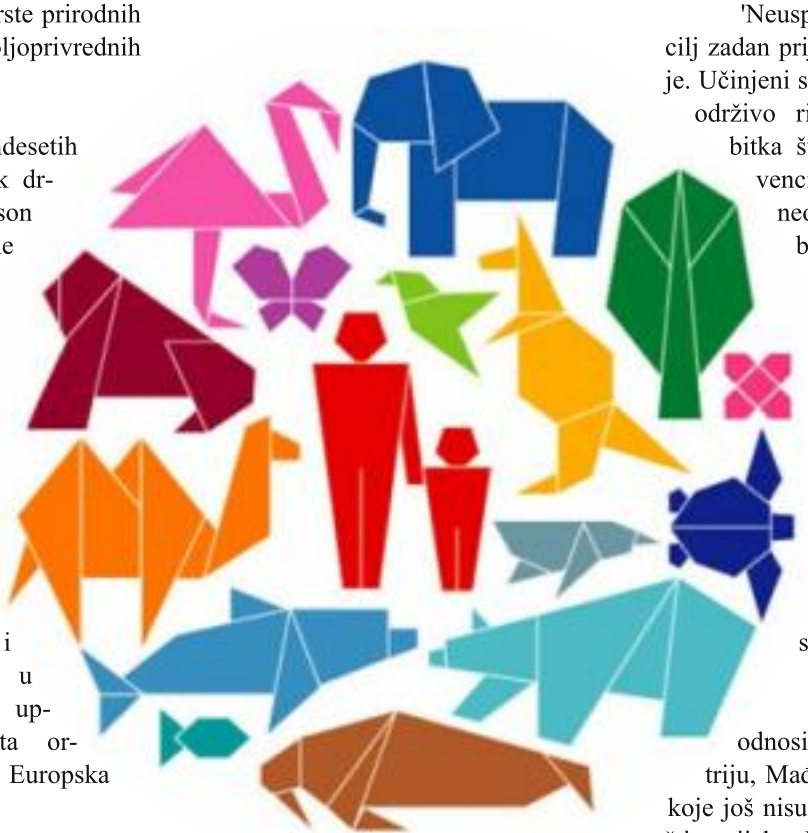
Napisao: Kruno Kartus (tportal.hr)

Federacija pokreta organske poljoprivrede i Europska zelena stranka deset godina Europskom patentnom uredu dokazivala je nelegalnost patenta na derivat drva nim, koji si je 1995. priskrbila američka kemijska kompanija W. R. Grace. Do tada se nim tradicionalno upotrebljavalo u Indiji, a i cijeloj jugoistočnoj Aziji kao izvor sastojaka za brojne vrste prirodnih lijekova, kozmetike i poljoprivrednih pripravaka.

Tijekom sedamdesetih godina, američki uvoznik drvenih trupaca Robert Larson u Indiji je uočio brojne narodne načine primjene nima. U sljedećih desetak godina uspio je iz sjemena nima izdvojiti pesticid Margosan-O za čiju je komercijalnu upotrebu 1995. dobio rješenje Američke agencije za zaštitu okoliša (EPA) i kasnije ga prodao W. R. Graceu. Patent je odobrio i Europski patentni ured u Munchenu, ali žalbu su uputile Federacija pokreta organske poljoprivrede i Europska zelena stranka.

'To je bilo čisto piratstvo. Ulje nima poljoprivrednici su tradicionalno koristili za suzbijanje gljivičnih oboljenja. Podnijeli smo dokaze o tome i informaciju o dvama znanstvenicima koji su proveli istraživanja prije odobrenja patenta', objasnila je indijska ekološka aktivistica i znanstvenica Vandana Shiva 2005. povodom ukidanja patenta, otkad Indijci ponovno nesmetano koriste svoje drvo.

Pet godina nakon najpoznatijeg slučaja biopiratstva zemlje potpisnice Konvencije o biološkoj raznolikosti (CBD) na ovog vikenda završenoj konferenciji u japanskom gradu Nagoyi prihvatile su Protokol o pristupu genetskim resursima te pravednoj i jednakopravnoj raspodjeli dobrobiti koje proizlaze iz njihova korištenja. Protokol će stupiti na snagu 2012. godine do kada ga trebaju prihvatiti 193 zemlje potpisnice konvencije među kojima su i SAD i zemlje Europske unije.

Kompanije iz razvijenih zemalja morat će pravedno raspodijeliti dobit od iskorištavanja genetskih resursa bioraznolikosti, a prije toga ishoditi valjane dozvole lokalnih vlasti, priopćilo je tajništvo CBD-a. Nevladine organizacije pozdravile su donošenje ovog protokola, a Greenpeace ga je ocijenio kao 'početak kraja biopiratstva'.

U Nagoyi je donesen i novi desetogodišnji akcijski plan po kojem će se površine zaštićenih područja u svijetu do 2020. povećati sa 12 na 17 posto kopnene površine i s jedan na 10 posto morske površine. Međutim, cilj o 10 posto zaštićene morske površine već je dogovoren 2002, a Nagoya je potvrdila i da nije postignut tada postavljen cilj da se da se gubitak bioraznolikosti u svijetu zaustavi do 2010. godine.

'Neuspjeh vlada da postignu cilj zadan prije osam godina sramotan je. Učinjeni su neki napredni koraci za održivo ribarenje, smanjenje gubitka šuma i industrijskih subvencija koje podupiru neodrživo iskorištavanje bioraznolikosti, ali bojimo se da se to radi prekasno', priopćio je u petak Greenpeace. Zbog ugroženosti svjetskih oceana i brojnih morskih vrsta poput kitova, ova međunarodna ekološka organizacija zalaže se za zaštitu najmanje 40 posto morske površine.

Kritika se djelomično odnosi i na Hrvatsku te Austriju, Mađarsku, Sloveniju i Srbiju koje još nisu uspostavile cjelovitu zaštitu rijeka Drave, Mura i Dunava, koja se planira u okviru Prekograničnog rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav. Deklaraciju o rezervatu predstavnici pet zemalja trebale su potpisati u Nagoyi, a podršku je dao i povjerenik za okoliš EU-a Janez Potočnik ustvrdivši da rezervat otvara nove mogućnosti regionalne suradnje u zaštiti okoliša i razvoju. Međutim, nakon hrvatske odgode zbog zastoja u proglašenju Regionalnog parka Mura-Drava (koji je hrvatski preduvjet za rezervat biosfere), na potpisivanju se nije pojavio ni mađarski ministar okoliša.

'Ne odustajemo od zaštite ovog

područja, jer se radi o vrlo očuvanom prirodnom toku, a rezervat bi bio najveće zaštićeno područje u Europi. Nakon konferencije, WWF s drugim ekološkim udrugama potaknut će hrvatska ministarstva, uključujući i Ministarstvo gospodarstva, da aktivnije radi na proglašenju rezervata', rekla je tportalu Petra Boić-Petrač iz hrvatskog ureda WWF-a.

proglašen do kraja godine, s obzirom na to da su sve predaktivnosti obavljene uključujući i suglasnosti o financiranju regionalnog parka od strane pet županijskih javnih ustanova za zaštitu prirode', najavila je tportalu Petir, saborska zastupnica HSS-a.

Osim zaštićenih područja, vlade u Nagoyi obavezale su se obnoviti najmanje 15 posto degradiranih prirodnih

bilnosti ozona, sijanja kišnih oblaka, obogaćivanja oceana željezom radi bujanja fitoplanktona i slično.

Na ideju o tako masovnom utjecaju na klimu i okoliš došao je još 1965. tadašnji predsjednik SAD-a Lyndon Johnson. 'Ova generacija promijenila je sastav atmosfere na globalnoj razini značajnim povećanjem koncentracije ugljikovog dioksida

Rezervat biosfere Mura-Drava-Dunav pet zemalja predložit će za zaštitu po kriterijima UNESCO-a, a predsjednica Saborskog odbora za zaštitu okoliša Marijana Petir kaže da je Republika Mađarska toj organizaciji Ujedinjenih naroda već uputila nominaciju. 'Hrvatska će svoju nominaciju UNESCO-u poslati nakon što proglasimo zaštitu nad Regionalnim parkom Mura-Drava što je preduvjet iz zajedničke izjave tj.sporazuma. Proglašenje tog regionalnog parka je i na temelju koalicijskog sporazuma postalo sastavni dio Programa rada Vlade RH za razdoblje od 2008. do 2012. i vjerujem da će regionalni park biti

područja i poduzeti posebne napore za smanjenje pritiska na koraljne grebene. Izvršni tajnik CBD-a Ahmed Djoghlaf konferenciju je nazvao povijesnom i ustvrdio da 'ako je Kyoto u povijest ušao kao grad dogovora o klimatskim promjenama, Nagoya će biti zapamćena po dogovoru o bioraznolikosti'.Novost je i globalni moratorij na primjenu geoinženjerstva. Do daljnjega su tako obustavljeni planovi nekih znanstvenika i političara da utjecaje klimatskih promjena pokušaju ublažiti megaprojektima poput upumpavanja stakleničkog plina CO2 pod morsko dno, raspršivanja kemikalija u atmosferu radi povećavanja sta-

kao posljedice izgaranja fosilnih goriva', primijetio je tada Johnson. Umjesto da mu savjetuju smanjenje upotrebe nafte, plina i ugljena znanstveni savjetnici Johnsonu su predložili rasipanje reflektirajućih komadića plastike preko 13 milijuna četvornih kilometara oceana kako bi se odbilo jedan posto Sunčeve svjetlosti koja zrači na tu površinu. Njemačka kancelarka Angela Merkel nagrađena je za svoj doprinos očuvanju bioraznolikosti nagradom Midori, koju je u Nagoyi dodijelila ekološka zaklada Aeon. Nagradu je Merkel zaslužila općenito zbog doprinosa očuvanju prirode u svijetu, a posebno

BLOKADA PROCESA ZAŠTITE PRIRODE U HRVATSKOJ

Autori: Olga Jovanović ,dr. sc. biol., Goran Šafarek, dipl. ing.biol.

Ministar gospodarstva Popijač nakon što je blokirao proglašenje Regionalnog parka Mura-Drava, te ukidanje statusa ekološke mreže (buduće Natura 2000- obaveza za ulazak u EU), sad blokira i proglašenje i bisfernog rezervata (BR), pod UNESCO-om u koja su upisana i Plitvička jezera i Grad Dubrovnik, najveći takav rezervat u Europi, uz bok najpoznatijim parkovima u svijetu poput Denalija na Aljasci i safari parka Serengetija u Africi. Rezervat biosfere zapravo je više turistički brand nego stvaran oblik zaštite. Zašto ministar gospodarstva sprečava promociju ovakve iznimne civilizacijske tekovine? Vjerojatno zato što se zalaže za gradnju hidroelektrana (HE) na Dravi.

Apsolutno je jasno da Hrvatska treba investicije i oživljavanje građevinskog sektora, odnosno oživljavanje gospodarstva u globalu. Također, Hrvatskoj nasušno treba energija, ali isto tako energetski sektor nam daje nepotpune, a nerijetko i lažne informacije. Koristeći se potrebom za energijom i posebice krizom, guraju se davno napušteni projekti, iznimno štetni kako za prirodu i običnog čovjeka, ali i za gospodarstvo. Ako su već potrebne investicije, zašto novci moraju ići baš HEP-u, tvrtki ogrezloj u skandale i korupciju, stranačkoj blagajni pojedinih stranaka? Posljednji primjer sa trafostanice sa Srđa pokazuje kako HEP troši novce građana za grupice bogatih moćnika, a ne za dobrobit svih nas!

Da Vlada RH zaista želi razvoj podravskog kraja, odavno bi izgradila najavljenu i toliko željenu autocestu do Koprivnice, kako je pred izbore žarko obećavala. Ceste bi stvarno podigle gospodarstvo i izvoz, a ne devastirajuća hidroelektrana!

Ministarstvo opetovano ignorira ogromne štete u okolišu, što i nije toliko čudno, ali to što ignorira ekonomske štete je neoprostivo. U prilogu možete pronaći popis dijela šteta koje stvaraju hidroelektrane. Time se ministar pokazuje nekompetentnim, jer bi baš on kao ministar gospodarstva trebao dobro znati sve troškove i pravu cijenu HE, a ne samo profite od prodane struje. Ili ministar gospodarstva namjerno skriva pravu cijenu izgradnje HE? Možda bi se USKOK trebao upitati otkud mu takav interes.

Vlada RH ucjenjuje javnost „investicijama“ i „radnim mjestima“, dobro znajući što će građani u ovo doba krize automatski odabrati. Također, stvari se postavljaju na „ili čovjek ili priroda“, odnosno „ili želite gospodarski napredak ili očuvanu prirodu“, znajući unaprijed da će građani uvijek odabrati svoj komoditet. Upravo vlada koja je na sve moguće načine ugnjetavala prava radnika, dok je pogodovala tajkunima, sada u ime tih radnika i radnih mjesta pogoduje moćnicima iz HEP-a na megalomanskim i destruktivnim projektima.

Nakon što je pokazana sva besmislenost lažnog marketinga HEP-a (poput nepostojećih radnih mjesta na najnovijoj HE Lešće), sada Vlada RH kreće na možda najveće licemjerje – proglašava HE kao održivi razvoj. Podsjetimo, održivi razvoj je razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnje generacije, ne ugrožavajući pritom budućnost sljedećih generacija.

Međutim, HE potpuno uništavaju jednu od te dvije komponente – okoliš, a sa stanovišta čovjeka, omogućuju samo proizvodnju struje, ali onemogućuju skoro sve ostale djelatnosti – turizam, poljoprivredu, šumarstvo… Da ne govorimo o kvaliteti života građana Podravine, nečeg što se ne može izraziti u novcima!

Postavlja se i pitanje da li Hrvatska nema drugog izlaza iz krize nego de facto prodajom hrvatskih rijeka Rusima, kako se iščitava u vijestima o najavama ruskog investiranja u HE na Dravi i da li je razlog novim megalomanskim gradnjama privid o gospodarskom razvoju? Da li je novo zaduživanje i nova prodaja Hrvatske izlaz iz krize?

Ovi potezi Vlade podsjećaju na Maocetungov poduhvat s čelikom – Kina je u najcrnje doba komunizma zbog imidža postala svjetski lider u proizvodnji čelika (i to nekvalitetnog i

neupotrebljivog), ali je potom uslijedila velika glad i upropaštena gotovo sva ostala privreda. Zašto ucjenjivanje BDP-om u slučaju izgradnje brana: da li je uopće BDP pokazatelj kvalitete života svih stanovnika? Prisjetimo se arapskih zemalja s visokim BDP-om u kojima većina je bogatstva raspodjeljena na nekoliko šeika dok stanovnici žive gotovo poput robova, te skandinavske zemlje gdje je bogatstvo ravnomjerno raspodijeljeno.

Da li bi ministar HEP-u prodao i Plitvička jezera, samo pod izgovorom „investicija“ i „radnih mjesta“, da bi energetski lobi gradio i dalje trošio novce na skandale i afere? Tko je ministar Popijač da blokira civilizacijske tekovine poput nacionalnih parkova, opravdavajući se uvijek otrcanim frazama poput „razvoja zemlje“? Da li ministar gospodarstva zna da sprečava hrvatsko područje da stane uz bok s najpoznatijim nacionalnim parkovima širom svijeta? Da li ministar gospodarstva tako uništava sve grane gospodarstva samo da bi energetski lobi mogao zarađivati na nama? Da li zna da blokiranjem proglašenja zaštićenim područjima i izgradnjom HE na Dravi zauvijek onemogućava razvoj turizma na ovim rijekama?

Prava cijena HE na Dravi – HE nisu ni zelene niti jeftine!

Cijena izgradnje je uvijek mnogo veća od najavljene, a održavanje HE također. U svjetskom prosjeku je izgradnja HE uvijek na kraju skuplja za 56% od planirane cijene! Proizvodnja struje nikad nije kao što je predviđana. U prosjeku ona iznosi svega 40% od instalirane snage.

HEP je uložio do sada mnogo napora da HE prikaže kao velikim napretkom. Spominjana je zaposlenost, no podsjećamo, današnje su HE u potpunosti automatizirane, najbolji slučaj je HE Lešće bez IJEDNOG zaposlenog. Jedan od najjačih argumenata bio je razvoj turizma, no Institut za turizam je kod izgradnje najnovije HE izjavio da HE nisu turistički potencijal nigdje u svijetu pa tako ni u Hrvatskoj. Ta je propaganda išla tako daleko da je utjecaj na okoliš prikazivan pozitivnim, iako HE potpuno brišu prirodnu rijeku.

Osim toga, HE potpuno poremećuju sustav rijeke. Štete se ispoljavaju kroz drastične promjene u razini podzemnih voda. To ima velik utjecaj na sušenje šuma i nastanaka višemilijunskih šteta. Sušenje šuma hrasta lužnjaka u velikoj šumi Repaš zbog promjena razine podzemnih voda uzrokovala bi štete od stotina milijuna eura! Poremećene podzemne vode imaju utjecaj i na poljoprivredu. HE zaustavljaju protok sedimenta te uzrokuju pojačanu eroziju rijeka. Osim šteta od erozije, novci građana odlaze na skupe radove Hrvatskih voda od ispravljanja posljedica izgradnje tih istih HE. Radovi bi koštali na stotine milijuna kuna!

HE sprečavaju male poplave, ali upravo one najblagotvornije koje donose plodno tlo, pročišćavaju vodu u rukavcima, mrtvicama i poplavnim šumama. HE međutim ne samo da ne sprečavaju velike poplave, nego ih pojačavaju. Dokaz za to su posljednje poplave u pakistanu u čijem su uzroku značajnu ulogu odigrale upravo velike brane. Klima postaje sve ekstremnija, nepredvidljiva te će prijetnja od velikih poplava biti sve veća. Izgradnja HE u Hercegovini smanjila bi dotok rijeke u plodnu dolinu Neretve te bi more jače ulazilo u Neretvu. Time bi se zasolilo mukom stvarano plodno tlo i nastale bi ogromne štete, neizmjerno veće štete od profita prodane struje iz spomenutih HE!

Svjesni smo da promocija štednje, obnavljanje energetske mreže te ulaganje u istinski obnovljive izvore (npr. vjetar, sunce) neće u potpunosti riješiti problem opskrbe, ali će ga u značajnoj mjeri smanjiti. Provođenjem tih mjera, HEP ne bi imao potrebu za izgradnjom novih HE čiji je planirani doprinos ionako premali, naspram njihove ogromne cijene!

GREEN SCREEN FEST U BEOGRADU -FILMSKI FESTIVAL ZA OČUVANJE OKOLIŠA

Napisala: Ljiljanka Mitoš Svoboda

Zaštita okoliša i briga za očuvanje prirodnog blaga u Srbiji dostigla je razinu na kojoj je donedavna bila Hrvatska. U vrlo kratkom vremenskom razdoblju, od svega 5-6 godina, Srbija je za područje zaštite okoliša počela izdvajati proračunska sredstva, ali i dobivati novce iz međunarodnih fondova. Iako se prvi napori ekološke nevladine scene bilježe još prije 2000. godine, očiti je uspjeh zabilježen u 2001. godini, kada je Regionalni centar za zaštitu okoliša za srednju i istočnu Europu - REC, ulagao u projekte informiranja o okolišu i sudjelovanja javnosti. Te godine nastao je Ekoforum, danas jedna od najsnažnijih nevladinih udruga koja radi na informiranju javnosti o okolišu i jačanju sudjelovanja javnosti. Rad ekoloških udruga u Srbiji unazad nekoliko godina, uz REC, financirala je i OECD, odnosno OSCE, Europska organizacija za sigurnost i suradnju, pa Svjetskla banka, World Wide Fondation, Balkan Trust Foundation, USAID, te ambasade Nizozemske, Velike Britanije, Belgije i druge.

Hrvatske ekološke udruge-favoriti u projektnim dobicima na međunarodnom tržištu, a u sklopu prekogranične suradnje, pomogle su srbijanskim udrugama da savladaju problematiku koja obuhvaća područje zaštite okoliša. Tako se i Vjekoslav Vuković iz BCIF-Balkanskog fonda za lokalne inicijative prisjetio posjete Zelenoj akciji i Zelenoj Istri, kada se prvi puta upoznao sa rezultatima zakona o ambalažnom otpadu, kojim se Hrvatska rješila nagomilane PET i staklene ambalaže.

„Želimo preuzeti načine i metode edukacije građana i građanki kojima ste vi uspješno svladali teškoće vezane za probleme gomila smeća. Za sada su nam zainteresirane grupe stariji ljudi-umirovljenice i umirovljenici, te školska djeca. Kada država uvede naplaćivanje sakupljenog ambalažnog otpada, kao što je to u Hrvatskoj, vjerujemo da će se rješavati i socijalni momenti,poput zapošljavanja radnika, otvaranja tvrtki za reciklažu i slično," uvjereni su Vjekoslav Vuković iz BCIF i Ivana Jovičić iz Centra za unapređenje životne sredine.

"Još nam je potrebna podrška medija i vlade Srbije, ali i iz Hrvatske i EU kako bi informirali našu javnost, zato su ovakvi međunarodni skupovi poput Green Screen Festa, višestruko korisni," mišljenja je Ivana.

Da državna administracija Srbije razumije da je rad nevladinih udruga na zaštiti okoliša jedan od prioriteta u pripremama za najavljene pregovore za moguće pristupanje EU, pokazala je ove godine, financirajući projekte pedesetak ekoloških udruga sa 10 milijuna dinara (oko 93.000 eura). Grad Beograd je gradskim udrugama dao financijsku potporu od 18 milijuna kuna (oko 168.000 eura).

U svibnju 2009. godine grupa nevladinih organizacija iz Srbije okupila se oko ideje organiziranja svjetske premijere filma "Era Glupih"(The Age of Stupid). U rujnu iste godine prvo prikazivanje filma održano je pred više od 1.700 gledatelja i gledateljica, na Kalemegdanu. Tako se beogradska nevladina scena pridružila lancu od 700 gradova u 75 država svijeta koji su tog rujna prikazivali isti film kojim upozoravaju čovječanstvo na posljedice klimatskih promjena. Prikazivanje istog filma ponovljeno je u prosincu prošle godine, taman u periodu kada je u Kopenhagenu održavana jedna od presudnih UN-konferencija o klimi. Beograđani su tada bili dio svjetske kampanje sa ciljem podizanja svijesti javnosti i ulozi građanki i građana Srbije u globalnoj borbi protiv klimatskog kaosa. Nakon toga su dvije nevladine organizacije, Centar za unapređenje životne sredine i Biro za društvena istraživanja, okupivši domaće donatore i sponzore, udruženja i medije započele organizaciju ovogodišnjeg Green Screen Festa.

Prvi međunarodni festival ekološkog filma "Green skreen fest" održan je od polovicom mjeseca studenog u Beogradu, u Sava centru. Među medijskim pokroviteljima su neke držav-

ne medijske kuće ali i nevladine medijske udruge, poput Ekoforuma. Na festivalu, koji je koštao oko 70.000 eura, prikazano je 50 kratkih i amaterskih filmova. „Green Screen fest“ svečano je otvorio Radoslav Zelenović, direktor Jugoslovenske kinoteke i televizijski urednik još od sedamdestih godina zajedničke Jugoslavenske radio televizije. Uz organizatore, riječ „otvaranja“ izrekao je i europski plivački rekorder Milorad Čavić:

„Podupirem ideju o zelenoj revoluciji, odnosno životu u zdravoj sredini. Ne smijemo od naše planete praviti veliki kontejner.“

Na otvorenju festivala, uz 350 posjetitelja i posjetiteljica, prisustvovali su i čelnici grada Beograda i ministarstva životne sredine, obrazovanja i kulture. U tri dana festivala organizirane su i multimedijalne radionice za posjetitelje i posjetiteljice svih uzrasta u tri etaže - Green Square i Green Field i Art Salon. Na prvoj su postavljene izložbe ideja i umjetničkih formi koje predstavljaju izvjesne ekološke projekte i njihovu primjenu u svakodnevnom životu. U Green Fieldu su prezentirani novi modeli obrazovanja za održivi razvoj i zaštitu okoliša, zelene tehnologije primjenjive u redovnom i neformalnom sustavu obrazovanja i slično. Art Salon bio je dio filmskog festivala, u kojem su se prikazivali dokumentarni kratki filmovi edukacijskog sadržaja, poput reciklaže, zaštite urbane bioraznolikosti i slično.

U suradnji sa Goethe institutom iz Beograda, održao se program pod nazivom "Klima, kultura, promjene", u okviru koga je prikazano 11 kratkih i dugometražnih međunarodnih filmova. Njemački film „Krug“ priča o tvornici koja proizvodi zaštitne (gas) maske istovremeno strahovito zagađujući zrak u gradu u kojem je stanovništvo prisiljeno nositi upravo te zaštitne maske. Filmovi „Oni će doći u grad“, „Račun“, finski film „Recepti za katastrofu“ i nekoliko drugih tematski su obradili sadašnji način života kao zadnju stepenicu pred krah naše civilizacije. Na ceremoniji zatvaranja Međunarodnog festivala ekološkog filma "Green Screen Fest" dodijeljene su nagrade za najbolje filmove u konkurenciji kratkih i amaterskih filmova, kao i specijalna nagrada Sekretarijata za zaštitu životne sredine i televizije MTV.

"Special mention" priznanje za visokokvalitetnu filmsku produkciju osvojili su filmovi "Džungla u oceanu" i "Povratak zelenog raja", autora Gorana Šafareka iz Koprivnice, mladog hrvatskog biologa, publiciste, redatelja i scenariste. Njegovi filmovi uvršteni su u program tri međunarodna festivala: TV festivala u Baru, Green Screen Festa u Beogradu te Festivala turističkog i ekološkog filma Jahorinafest na Jahorini u Bosni i Hercegovini. Sva tri Šafarekova filma prikazana su i u programu HTV-a.

Filmovi su nastali tijekom znanstveno-istraživačkih ekspedicija na području Južne Amerike i Azije. Osim prikaza samih znanstvenih istraživanja u tropskim kišnim šumama, ukazuju i na sve veće probleme koji ugrožavaju ove jedinstvene ekosustave, kao što je sječa šuma, a dugoročno i samog čovjeka.

Iako nenagrađen, film „Tajne Papuka“, autora Branka Štivića, nekadašnjeg voditelja rendžera u Parku prirode Papuk, odlično je prihvaćen od publike. Film je prvotno bio namijenjen turističkoj promociji PP Papuk, a snimljen je u suradnji sa Gimnazijom Požega iz Požege i stručnom službom parka prirode. Međutim, zbog poslovnog neslaganja ravnatelja Samarđića PP Papuk sa autorom filma, tadašnjim voditeljem rendžera Štivićem, filmu nije dopušteno javno prikazivanje. Tek kada je autor filma napustio PP Papuk i otišao izvan ingerencije ravnatelja Samarđića, prešavši u Park Maksimir, odlučio je prijaviti na Green Screen Fest taj dokumentano-igrani film o prirodnim ljepotama Papuka.

Ono što je najviše dojmilo posjetitelje i posjetiteljice svečanog otvorenja je film „Zaljev“ , dobitnik Oskara za najbolji dokumentarac u 2009. godini. Film su snimili aktivisti tajne misije koja je u konačnici dovela do europske zabrane ubijanja dupina u japanskog zaljevu Taiji. Loui Pshoyos, Paula Dupre i Fisher Stievens režirali su i producirali film uz pomoć kojeg su pokazali svu korumpiranost sistema koju Japanci koriste kako bi poklali što više dupina i prodali ih na zahtjevno europsko i američko gastronomsko tržište.

'Zaljev' je u proteklih godinu dana jedan od najnagrađivanijih filmova uopće. Osim Oscara u kategoriji dugometražnog dokumentarnog filma, odnio je više od 50 nagrada na važnim svjetskim festivalima, među ostalima na prestižnom festivalu nezavisnog filma u Sundanceu, na kanadskom Hot Docsu te IDFA-i.

KREĆE DUNAVSKA STRATEGIJA

Autor: Alen Legović, Bruxelles, DW

Dunavska strategija, program za makroregiju u kojem sudjeluje osam članica EU-a te šest nečlanica Unije i Podunavlja čine Njemačka, Austrija, Češka, Slovačka, Slovenija, Mađarska, Bugarska i Rumunjska, te Hrvatska, Srbija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Ukrajina i Moldavija. Navedenih 14 zemalja imaju više od 200 milijuna stanovnika i uključuju se u projekt stvaranja druge makroregije u Europi. Nakon što je prije godinu dana Švedska predstavila Baltičku makroregiju, Europska komisija pokreće Dunavsku strategiju, koja bi se trebala usvojiti u prvoj polovici 2011. godine za vrijeme mađarskog Predsjedništva EU-a.

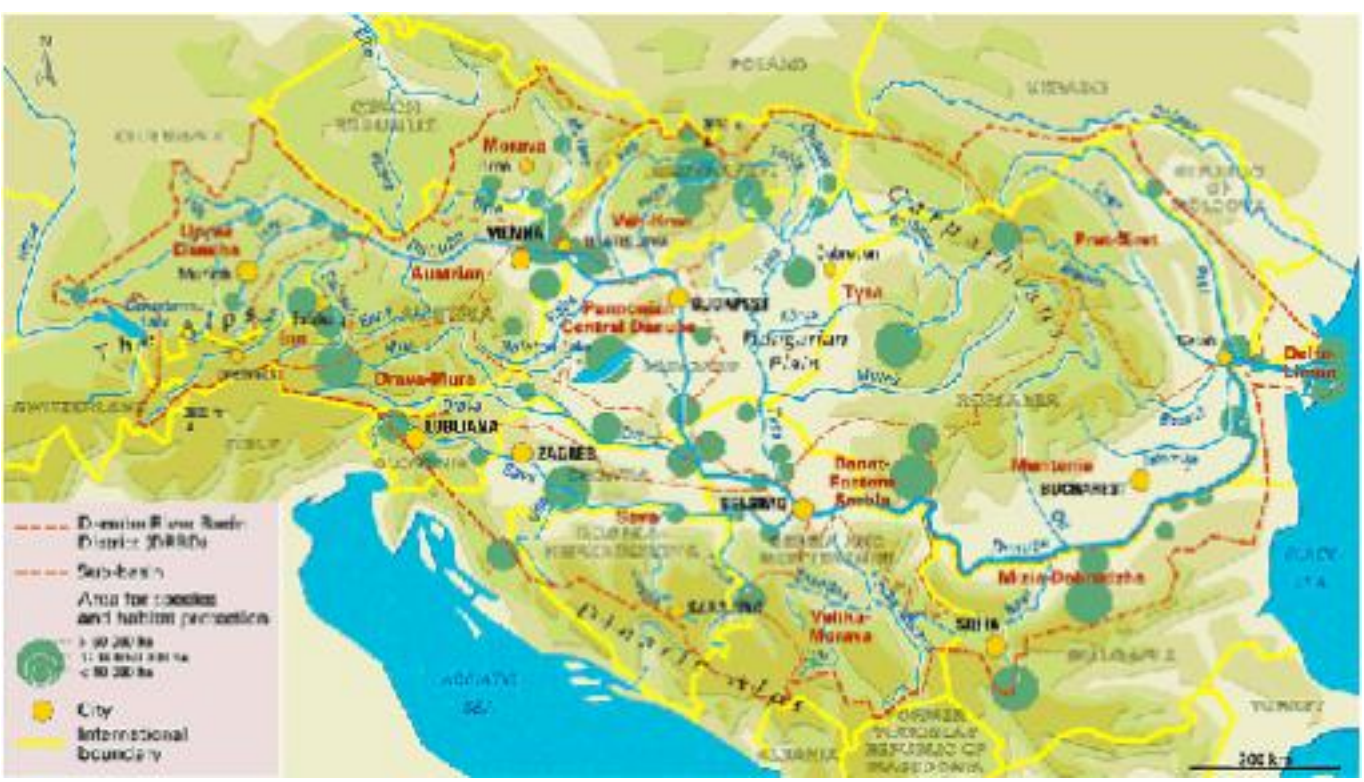
Za projekt neće biti novog novca

Iz glavnoga grada Europe se naglašava da za ovaj projekt neće biti novog novca, ali to ne znači da uopće neće biti novca za dobre ideje i suradnju. Mogućnosti suradnje su velike i obuhvaćaju područja od okoliša i transporta, preko sigurnosti i ekonomije pa sve do obrazovanja. Zemlje Dunavske regije već su putem strukturnih fondova povukle na milijarde eura pomoći. Dunavska strategija u svom početku predstavlja se najprije s priopćenjem i tekstom namjere a zatim i Akcijskim planom. U cijelom projektu Europska komisija je facilitator, dakle institucija koja pomaže. U pripremnim sastancima pokretanja Dunavske strategije na najvišim razinama prikupljeno je 800 pisanih prijedloga. Najvažniji zadatak je sada izabrati one projekte koji imaju dodanu vrijednost i koji su izvedivi.

Dunavska strategija se temelji na četiri područja: povezivanje dunavske regije, zaštita Dunava, jačanje prosperiteta makroregije i opće jačanje Dunavske regije. Dakle, povezivanje regije u prometnom smislu, a ne samo riječnim putem te povezivanje euroregija. Kod zaštite misli se prije svega na zaštitu voda, bioraznolikosti i zaštitu prirode općenito. Kod jačanja prosperiteta dunavske regije naglasak se stavljan na povezivanje slabije i snažnije razvijenih sredina i ulaganja u određene zemlje te umrežavanje. Na koncu vrlo važno područje je jačanje institucionalnih kapaciteta, koji mogu provesti promjene u makroregiji i na samom kraju tu su i pitanja sigurnosti, na primjer borba protiv međunarodnog i organiziranog kriminala.

Akcijski plan i usvajanje strategije do lipnja 2011. godine

Akcijski plan određuje ciljeve koje treba postići i smjernice po kojima bi trebalo raditi do ostvarenja cilja. Dunavska strategija nema konačnog cilja niti datuma. Ipak, povjerenik Hahn je odlučan, da se u sva četiri navedena područja ostvari napredak prema postavljenim ciljevima. Dunavska strategija do svoga konačnog usvajanja u lipnju

2011. godine ima dovoljno vremena pokazati koliko je napredovala. Za svaku aktivnost unutar Dunavske strategije određena će biti po jedna ili više zemalja članica, koje će zajedno s partnerima voditi jedan ili više projekata. U projekte će biti uključeno svih 14 zemalja sudionica. Europska komisija je izrazila nadu da će se nečlanice Unije u sve projekte uključiti kao ravnopravni partneri.

Koja je uloga Europske komisije?

Uloga Europske komisije u cijeloj strategiji je nadziranje i izvještavanje o projektima. Komisija će predstaviti godišnja izvješća o Dunavskoj strategiji i time će se prepoznati prava slika o učinku. Komisija će se truditi da se provede ono što su zemlje sudionice odlučile. Ipak, iz Komisije su priznali da ova institucija ne može prisiliti sudionice da rade, jer na kraju odlučuju samo zemlje sudionice. Dunavska strategija je projekt 27 zemalja članica Europske unije i ovisi i o potpori Europskog parlamenta. Baltičko iskustvo s prvim projektom makroregije pokazalo je da kada se usvoji strategija tada započinje i vrlo živa rasprava u Europskom parlamentu.

Treća makroregija Jadransko-jonska?

Kada je riječ o planovima Hrvatske i Italije o osnivanju Jadransko-jonske makroregije u kojoj bi sudjelovale Italija, Hrvatska i Slovenija te BiH, Crna Gora, Albanija i Grčka, u Bruxellesu upozoravaju da makroregija može biti uspješna i dobiti potporu ako ima jasan cilj i ako se mogu kroz makroregiju riješiti neka pitanja koja nije moguće riješiti na druge načine. Tako je možda najbolji primjer suradnja na području prometa ministara zemalja Baltičke regije. Prije osnivanja ove makroregije, ministri transporta iz tog dijela Europe nisu nikada intenzivno surađivali, no nakon uspostave makroregije, oni se redovito sastaju i vrlo dobro surađuju. Neophodan je angažman zemalja makroregije, a hoće li se Europska unija upustiti u promišljanje i planiranje osnivanja i treće makroregije, to je za sada otvoreno pitanje. Iz europskih institucija upozoravaju da sada najprije treba analizirati postojeće makroregije, njihovo funkcioniranje i prije svega rezultate. Povjerenik Johannes Hahn je sam rekao, kako makroregijama treba dati nekoliko godina vremena kako bi se pokazalo koliko funkcioniraju.

Kada je riječ o odgovornosti za određena područja, točno je da kod nekih zemalja postoji veće oduševljenje za određena područja, a za druga manje. Na koncu u Bruxellesu ističu kako Akcijski plan o Dunavskoj strategiji neće biti vezan uz datume, ali da će neki projekti ipak morati imati krajnji datum za završetak radova.

EKONOMSKE POSLJEDICE ZAGAĐENJA MORA SMEĆEM

Autori: John Mouat,Rebeca Lopez Lozano,Hannah Bateson
Obradila: Ljiljanka Mitoš Svoboda

Smeće u morima i oceanima predstavlja brojne prijetnje za morski okoliš. Ono se definira kao "bilo koja dugotrajniji, proizvedeni ili prerađeni od čvrstog materijala, odbačen ili napušten u morskom i obalnom području, a koje koriste ljudi te namjerno odbacuju u more, delte rijeka koje se ulijevaju u more ili na plaže.“ Smeće u more može biti donešeno kroz kanalizaciju, oborinske vode ili vjetrom, ali i morskim strujama. (UNEP 2005: 3).

Iako morsko smeće u posljednjih nekoliko godina postaje aktualna priča, vrlo su mala istraživanja koja su poduzimana da pokažu ekonomski utjecaj smeća na morske djelatnosti : akvakulturu, ribarstvo, lučke djelatnosti, solane, marine, službe spašavanja i drugo. Istraživački pilot projekt proveden je u cijeloj regiji sjeveroistoka Atlantika i pokazao je da se lokalne uprave u tom području suočavaju s visokim troškovima povezanih s uklanjanjem smeća sa obala i iz mora.

Velika Britanija potroši oko 18 milijuna eura svake godine za uklanjanje smeća i čišćenje plaža legla, a to je 37% povećan trošak u posljednjih 10 godina. Priobalne općine u Nizozemskoj i Belgiji troše oko 10.400.000 eura godišnje. Različite dobrovoljne akcije stanovništva imaju veliku ulogu u uklanjaju smeća sa plaža i obale u cijeloj regiji sjeveroistoku Atlantika. U Velikoj Britaniji, na primjer, svaki volonter doprinosi sa 16,23 eura (preračunato vrijeme rada) godišnje za smanjenje troškova uklanjanja smeća. Dobrovoljno sudjelovanje dvije od najvećih organizacija u Velikoj Britaniji, MCS Beachwatch i KSB National Spring Clean, dakle, vrijedi oko 131,287.47 eura, što ukazuje na to da dobrovoljne akcije za uklanjanje morskog smeća mogu donijeti značajno smanjenje ukupnih troškova. Čiste i netaknute obale su glavna atrakcija za turiste u većini područja uz Atlantik.

Jasno je da smeće u moru i obalama može ugroziti imidž i ugled područja, te dovesti do smanjenja broja turista i prihoda. Primorski turizam u Velikoj Britaniji „vrijedio“ je u 2007.godini oko 7 milijardi eura, a u 2008.godini donijo je prihoda u vrijednosti i oko 11 milijardi eura. Zato bi svako onečišćenje obala i mora značajno negativno utjecalo na turizam i obalno gospodarstvo. Osim toga ribarska plovila mogu doživjeti niz problema zbog morskog smeća. Čak 86% ribara iskusilo je probleme ograničenog ulova zbog nakupina smeća u moru, 82% ih je imalo ulov zagađen smećem a 95% ribara je imalo problema sa izvlačenjem mreža koje su zapinjale za komade olupina, kabastog smeća i krhotina slomljenih raznih dijelova u moru. Incidenti kao što su lomovi brodskih propelera i blokade elisa su također relativno česte. Zbog toga se godišnji prosječni troškovi škotske ribarske flote kreću između 11,7 milijuna i 13 milijuna eura.

Luke i marine uklanjanju smeće konstantno, čuvajući na taj način čistoću, sigurnost i atraktivnost objekata. Ukupni troškovi čišćenja i održavanja marina u Velikoj Britaniji iznose oko 2,4 milijuna eura svake godine, uz prosječnu cijenu od 8 tisuća eura po marini, iako su stvarni troškovi znatno veći za veće objekte i luke. Smeće u moru predstavlja opasnost za navigacijska plovila u sjevernom Atlantiku, pogotovo u operacijama spašavanja i akcijama obalnih straža. Na primjer, 2008.godine bilo je 286 spašavanja plovila na moru,kojima je kabasto i drugo smeće pokidalo propelere. Troškovi spašavanja su bili između 830 tisuća i 2,2 milijuna eura.Smeće koje pluta i pliva Atlantikom jasno utječe na širok spektar industrija. Tako je pokazala studija slučaja Shetland Otočja, koji godišnje imaju štete od smeća u iznosu od 1,1 milijun eura. Obzirom da je ribolov jedna od glavnih industrijskih grana, to su ogromni gubici.

Trenutno stanje smeća u moru je neprihvatljivo. Jasno je da u slučaju izbacivanja smeća u more ne funkcionira pravilo „zagađivač plaća“, pa se štete nadoknađuju iz proračuna loklanih zajednica. Stoga se ovom problemu mora hitno pristupiti kao prema zagađivačima okoliša koji bacaju teške metale, kemikalije i ulja. Također, ovom problemu treba dati političku pozornost. Ono što je svima jasno je da bez jakih zajedničkih mjera i sankcija u borbi protiv izvora smeća bačenog u more, zagađenje, štet i troškovi njegovog sakupljanja i zbrinjavanja će i dalje rasti.

Crno tržište ugrozilo opstanak tune

Piše: Međunarodni konzorcij istraživačkih novinara (ICIJ)

Na mediteranskoj obali, u francuskom gradu Montpellieru, tužioci, daleko od očiju javnosti, vode postupak koji će promijeniti staru francusku tradiciju – ribolov i trgovinu istočno atlantskom plavoperajnom tunom, delikatesom koja se prodaje u sushi restoranima od New Yorka do Tokija. Neki od najprominentnijih francuskih ribara optuženi su da su nezakonito ulovili nekoliko stotina tona ove dragocjene ribe, koja je izlovljena do te mjere da je ove godine predloženo da se stavi na listu ugroženih vrsta. Plavoperajna tuna je jedna od najvrjednijih morskih vrsta, riba koja može težiti preko 500 kilograma i živjeti 40 godina. Veliki primjerci ove tune na burzi u Japanu dostižu i cijenu od preko 100.000 dolara. Upravo u ovoj zemlji se prodaje oko 80 posto svjetske tune.

Iza propasti plavoperajne tune stoji jedna vrsta ribarskog divljeg zapada u kojem su ribari, trgovci i nadležne institucije godinama ignorirali pravila."Svi su varali", kaže Roger Del Ponte, jedan od šest francuskih ribara protiv kojih se vodi postupak. "Postojala su pravila, ali ih se nismo pridržavali. To je poput vožnje auta. Ako znam da nema policije, onda ću ubrzati ... Nikoga nije bila briga, kad odjednom - bum!"

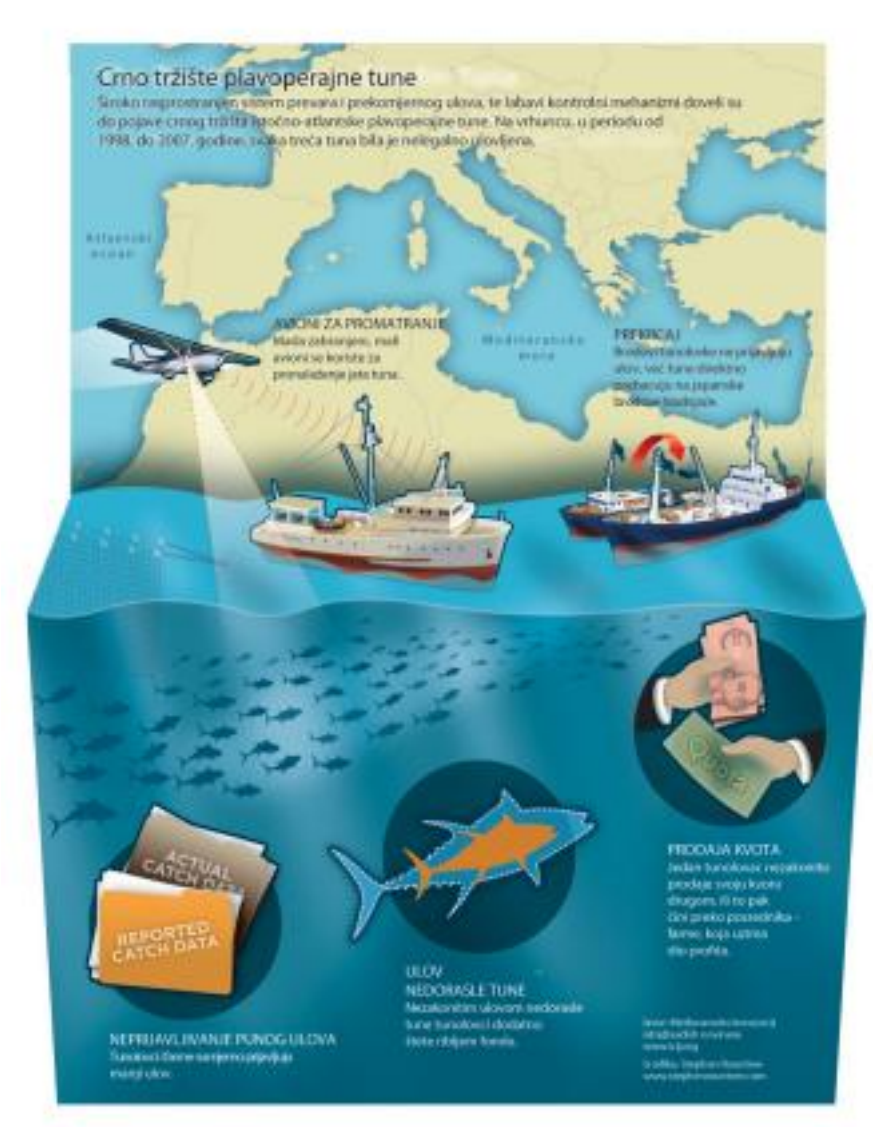
Ribari kažu da su bili dio miljea koji je manipulirao ulovnim brojkama kako bi zaštitili francuske tunolovce od međunarodne osude. Oni dodaju da se stvarni krivac - francusko Ministarstvo poljoprivrede i ribarstva - ne nalazi u sudnici. Ipak, Francuska je samo jedan od igrača — krivaca ima posvuda. Sedmomjesečna istraga Međunarodnog konzorcija istraživačkih novinara (ICIJ) je pokazala da u pozadini munjevitog pada fonda plavoperajne tune stoje decenije nekontroliranog ulova i sveprisutnih prevara. Svake godine, tisuće tona tune je nelegalno izlovljavano i prodovano na tržištu. Na vrhuncu – između 1998. i 2007. godine – više od jedne trećine ulova bilo je nelegalno.

Novinari ICIJ-a su otkrili da sumnjivi poslovi prate cijelu industriju, od ribarskih flota i tunogojilišta, preko ministarstava do distributera u Japanu. Predvođeni kolegama iz Francuske, Španije, Italije, a kasnije Turske i drugih zemalja, mediteranski ribari su svjesno i grubo kršili dozvoljene kvote ulova, služeći se nizom zabranjenih mehanizama poput neprijavljivanja tačne veličine ulova, angažiranja zabranjenih promatračkih aviona, ulova nedoraslih tuna i ribarenja u sjeverno-afričkim vodama gdje je inspektorima Europske Unije (EU) zabranjen ulazak. Sa početkom primjene pravila pojavilo se crno tržište kvotama ulova – prodaja nacionalnih kvota tunolovcima koji su prekoračila svoje.

Stručnjake ne iznenađuje postojanje crnog tržišta plavoperajne tune.

"Ribolov je jedan od najkriminaliziranijih sektora u svijetu", kaže Daniel Pauly, oceanolog sa Univerziteta u Britanskoj Kolumbiji. Pauly je jedan od prvih koji su počeli upozoravati o posljedicama koje komercijalni ribolov ima na ekosistem mora: "Riječ je o poslu koji je jednako unosan kao onaj sa narkoticima."

Sveopći nedostatak odgovornosti i rasprostranjena praksa laganja o ulovljenim količinama dovela je do uspona crnog tržišta na kojem je u periodu od 1998. do 2007. godine ostvaren prihod u vrijednosti od 4 milijarde dolara, pokazala je analiza ICIJ-a. Analiza je zasnovana na službenim podacima o ukupnom ulovu, veleprodajnim cijenama na japanskom tržištu, te zvaničnim kvotama.

Postojanju crnog tržišta doprinijeli su i brojni službenici, od premorenih inspektora do međunarodnih nadzornih tijela – ponajviše Međunarodne komisije za zaštitu atlantske tune (ICCAT). Mada oformljeno sa ciljem zaštite tuna, ovo tijelo je često ignoriralo i preporuke vlastitih znanstvenika za smanjenjem kvota i jačom kontrolom. "Nedostajala je politička volja za primjenu pravila, posebice onih o kvotama", kaže Jean-Marc Fromentin, oceanolog i član ICCAT-ovog znanstvenog komiteta. "Do 2008...nije bilo provođenja. Niko nije ništa prijavljivao. Varalo se posvuda."

Posljedično, fond istočno-atlantske tune je smanjen za gotovo 75 posto u protekle četiri decenije, od čega se više od polovine odnosi na period od 1998. do 2007. godine. Današnje flote izlovljavaju daleko manje primjerke tuna nego ranije, uključujući i nedoraslu, što još više smanjuje šanse za oporavak fonda. Neki naučnici smatraju da bi daljnji nedostatak kontrole, te kvote iznad preporučenih mogle dovesti do nestanka cijele odrasle populacije plavoperajne tune.

Biolozi upozoravaju da je ugroženo i mnogo više od omiljenog izvora sushija. Plavoperajna tuna, kažu oni, nalazi se na vrhu lanca ishrane zbog čega bi nestanak ove ribe imao teške posljedice na ekosistem. Bez velikih predatora, na udaru bi se našao kompletan lanac ishrane, što bi imalo za posljedicu pojavu miliona meduza, te drugih mikroorganizama.

Alarmiran brzinom nestanka plavoperajne tune, ICCAT je 2008. godine uveo novi sistem izvještavanja dizajniran sa ciljem boljeg praćenja trgovine, te smanjenja crnog tržišta. Međutim, sistem nazvan Bluefin Tuna Catch Document Scheme (BCD) prepun je nedostataka, dok su prikupljeni podaci gotovo beskorisni, pokazalo je istraživanje ICIJ-a. Službenici su također, mada sa zakašnjenjem, krenuli u obračun sa nezakonitom trgovinom, no to je rezultiralo seljenjem ribarskih flota u vode Sjeverne Afrike i Turske.

Tokom istrage, novinari ICIJ-a su razgovarali sa preko 200 ribara, uzgajivača, ronilaca, zvaničnika, znanstvenika i trgovaca. Imali su pristup sudskim spisima, izvještajima, te korporativnim dokumentima u osam zemalja, uključujući Francusku, Španiju, Japan i Tunis. Uz to, novinari ICIJ-a su preko jedne od zemalja članica ICCAT-a došli do kopije njihove interne BCD baze podataka, te su je detaljno analizirali.

Flote varaju, zvaničnici sudjeluju

Decenijima je tržište mediteranske tune bilo skromno i većim dijelom regionalnog karaktera. Sve se to promijenilo 1980-ih godina kada je u Japanu postao popularan toro, masnije meso tune. Potpomognut izdašnim subvencijama EU-a uslijedio je brzi razvoj specijaliziranih ribarskih brodova i ogromnih mreža kojima su ribari u jednom zamahu mogli uloviti i do 3.000 tuna. EU je za svoje flote tokom proteklog desetljeća izdvojila preko 800 miliona eura, što je dovelo do prekomjernog povećanja njihovog kapaciteta.

ICCAT je prve kvote uspostavio 1998. godine, baš u vrijeme kada su španjolski i hrvatski uzgajivači iz temelja izmijenili ovu industrijsku granu. Na Mediteranu su otvorili prve farme, koje su zauvijek promijenile način trgovanja atlantskim plavoperajnim tunama. Umjesto da ulove, ubiju i transportuju tunu u luku, tunolovci su prebacivali živu ribu iz mreža u kaveze, u kojima je riba transportovana do farmi gdje je tovljena. Budući da se ci-

jeli proces odvija pod vodom, stvarnu količinu ulova je nemoguće provjeriti.

Tržište je procvalo – Japanci su plaćali sve više i više, a ribarima je trebao novac kako bi otplatili dospjele kredite. Do 2003. godine troškovi ulova, transporta i tovljenja plavoperajne tune su dostigli iznos od 12 eura po kilogramu. Međutim, japanci su za tunu plaćali pet puta više. Period od 1998. do 2007. godine naučnici i ribari nazivaju "džunglom" – vremenom otvorenog prekomjernog tunolova i kršenja pravila.

Floti EU-a se pridružila i Turska, članica ICCAT-a, koja sa svojom velikom, oronulom flotom ne preže od kršenja zakona. U međuvremenu, sjevernoafričke države – Alžir, Libija, Egipat i Tunis – prodale su tunolovcima iz EU-a pravo ulaska u njihove bogate, neregulirane vode u zamjenu za dio ulova, kažu ribari. Posljedica toga je povećanje ulova na 50.000 do 60.000 tona godišnje. To je gotovo duplo više od ukupne godišnje kvote od 30.000 tona, odnosno tri puta više nego što su ICCAT-ovi znanstvenici procijenili održivim. U 2007. godini fond plavoperajne tune došao je na rekordno nisku količinu od 78.724 tone, što predstavlja tek trećinu fonda iz 1958. godine kada je po brojnosti ova riba bila na vrhuncu.

Zbog sveprisutnih kršenja ovu je pojavu gotovo nemoguće iskorijeniti.

"Od trenutka kada osoba počini prevaru, kada ispuni lažnu dokumentaciju, ne postoji apsolutno nikakav način da se uspostavi kontrola nad ribarstvom", kaže francuski tužilac Patrick Desjardin, koji istražuje nezakonita postupanja francuskih ribara. Jedan od otežavajućih faktora je očito suučesništvo državnih zvaničnika. Čak i kada bi ribari u potpunosti prijavili svoj ulov, ministarstva, odgovorna da izvijeste EU o ukupnom ulovu na državnom nivou, bi kasnije frizirala ukupni zbir, kažu zvaničnici i drugi sugovornici iz ove grane industrije

Joseph Salou, bivši šef udruženja trgovaca ribom Sa.Tho.An sa sjedištem u gradiću Sète, kaže da je odluka o količini prijavljenog ulova tijelima EU-a bila rezultat dogovora između pojedinačnih udruženja poput njegovog i zvaničnika Ministarstva poljoprivrede i ribarstva u Parizu.

"O tome se svake godine vodila diskusija. Uključeni su bili i administracija i predstavnici industrije, jer je administracija također suučesnik", kaže Salou, također učesnik razgovora.

Službenik ministarstva koji je govorio anonimno zbog bojazni da ne izgubi posao kaže da je očekivao da će istražitelji pokucati na njegova vrata i zahtijevati odgovor na pitanje zašto on i drugi nisu učinili ništa da zaustave nezakonit tunolov. "Ljudi u ministarstvu su znali da bi policija, ako bi radila svoj posao, prije ili kasnije htjela znati kakva je uloga vlade u svemu tome", kaže on. Međutim, niko nikada nije došao.

Situacija je dostigla vrhunac 2007. godine kada je Francuska prijavila svoj stvarni ulov: gotovo 10.000 tona ili skoro dva puta više nego je iznosila njena kvota za tu godinu. Reakcija javnosti na prekomjerni ulov potakla je istražitelje da započnu krivičnu istragu koja je rezultirala optužbama protiv šest ribara iz Montpelliera. Među optuženima nisu francuski zvaničnici.

ICIJ je uputio desetak pisanih zahtjeva francuskom Ministarstvu poljoprivrede i ribarstva tražeći odgovor na navode da su njegovi funkcioneri učestvovali u friziranju podataka o ulovu. Ministarstvo nikad nije odgovorilo.

Farme: Crne rupe ribarske industrije

Otkad se kavezni tov tuna prvi put pojavio na Mediteranu sredinom 1990-ih godina, ove farme su su se našle u centru nekih od najtežih incidenata. Danas postoji više od 60 farmi širom Mediterana, veći dio u Tunisu, Kipru, i Turskoj, državama koje nisu dovoljno regulirale ulov i trgovinu tunama. Zajedno, oni imaju kapacitet za tri puta više ribe nego je dozvoljeno utvrđenim kvotama.

Sa porastom potražnje za plavoperajnom tunom u Japanu, ovi moćni podvodni labirinti mreža i kaveza (u kojima nije moguće utvrditi stvarni broj riba) postali su savršen alat ribari-

ma uključenim u nezakonit ribolov. Veći dio nezakonito ulovljene ribe u proteklih 15 godina završio je u ovim farmama, kažu predstavnici industrije.

U pozadini kaveznog uzgoja tuna stoje Japanci. Vodeće japanske trgovačke kuće i kompanije koje se bave proizvodnjom i prodajom morske hrane, poput Mitsubishi Corporation i Maruha, pomogle su uspostavu, te su financirale uzgoj tuna. Francisco Martinez, koji je 1994. godine otvorio prvu farmu u španjolskom gradu Cartagena, kaže da je Japan unaprijed financirao tunolov, te pružao tehničku podršku za postavljanje kaveza i testiranje kvaliteta ribe. U Hrvatskoj, Mitsubishi je davao garanciju za kredite svojih trgovačkih partnera.

Prema riječima farmera, ronilaca i inspektora, brojni su načini na koje su uzgajivači prikrivali stvarne količine ribe. Između ostalog, prijavljivali su znatno manje količine ulovljene, ubijene i prodate tune, miješli su legalni sa ilegalnim ulovom, preuveličavali su efekate tovljenja ribe kako bi se opravdali veću težinu ukupnog ulova, te su transportirali ribe na farme u državama bez striktne zakonske kontrole.

"Za ribu koja je ulovljena izvan kvote, na kraju sezone morate pronaći rješenje", kaže bivši menadžer jedne od vodećih španjolskih firmi. "Ili je prodate na crnom tržištu ili je čuvate do sljedeće sezone ... Mi smo tu ribu transportirali u Tunis."

Nakon godina nebrige, japanski zvaničnici su počeli preispitivati poslovanje čitave industrije. Japan je 2009. godine odbio prihvatiti preko 3.500 tona sumnjivog tovara – jednu šestinu ukupne količine tune koja je nabavljena te godine. Sva riba, izuzev 800 tona, je na kraju ipak uvezena. Japanci su jasno stavili do znanja da ovaj biznis više neće uzimati zdravo za gotovo. Između ostalog, japanski inspektori su otkrili da su tune iz uzgoja tovljene brzinom koja je biološki nemoguća, dok su pojedine farme pokušale izvesti veći broj riba nego su ribari za njih ulovili.

"Sa koje god strane pogledaš, ovo je nemoguće", kaže Masanori Miyahara, šef japanske delegacije pri ICCAT-u. "Kao da ribe liježu jaja i razmnožavaju se u kavezima. Rekli smo da je to besmisleno." Ipak, analizirajući BCD bazu podataka, sistem izvještavanja koji je ICCAT ustanovio kako bi pratio trgovinu tunom, ICIJ je utvrdio da je više od 10 farmi u 2008. i 2009. godini prikazalo da je ubilo veći broj tuna nego je uopće nabavilo. Analizom je također utvrđeno da nedostaju podaci o izvozu za najmanje 20 posto (118.000 komada) tuna za koje su farme prijavile da su ubijene tih godina. Time su u stvarnosti te tune postale duhovi koje nadzorna tijela ne mogu pratiti do njihovih krajnjih destinacija.

Jedna od farmi koje su privukle pažnju nadležnih je Drvenik tuna, hrvatska firma u suvlasništvu španske firme Ricardo Fuentes & Sons sa sjedištem u Cargateni. Ova firma je jedan od pionira uzgoja tuna na Mediteranu, sa farmama na Malti, Tunisu, i Kipru. Osim Fuentesa, suvlasnici Drvenik tune su i japanski gigant Mitsubishi, te njihov hrvatski partner Conex Trade.

Od osnivanja 1998. godine, Drvenik tuna je bila izložena kritici. Neki od zvaničnih prigovora tiču se postavljanja kaveza bez pribavljanja potrebnih odobrenja, te upravljanja plovilom bez uredne dokumentacije, pokazuju inspekcijski zapisnici i intervjui sa nadležnim osobama. Aktivisti organizacija za zaštitu okoliša također navode da je Drvenik ranijih godina zagađivao more bacajući riblje ostatke u vodu. Na upit novinara Mitsubishi je odgovorio da Drvenik postupa "u skladu sa lokalnim i propisima ICCAT-a."

U decembru 2008. godine Drvenik tuna je bila prisiljena pustiti 712 plavoperajnih tuna koje je kupila od franscuskih tunolovaca. Francuske vlasti su za ovu ribu odbile izdati potvrdu nakon što je utvrđeno da je bila ispod minimalno dozvoljene težine, navodi se u ICCAT-ovom izvještaju. Godinu dana kasnije, japanski službenici su odbili dozvoliti uvoz 560 tona plavoperajne tune koju su ulovila dva alžirska plovila i koja je tovljena na Fuentesovoj farmi u Tunisu. Fuentesu je ponovo naređeno da pusti ribu jer nije imala potrebnu dokumentaciju, navedeno je u ICCAT-ovom izvještaju.

Fuentesov upravnik u Tunisu, Amor Samet, potvrdio je da je došlo do incidenta, te je rekao da je alžirsko ministarstvo ribarstva odbilo ovjeriti ulov zbog "problema" sa ribarima koji su u to bili umiješani. Ova epizoda

nagnala je Japan da u 2009. godini privremeno obustavi uvoz plavoperajne tune iz Tunisa.

Industrija vrijedna pola milijarde dolara

Trag plavoperajne tune u konačnici vodi do Japana, najvećeg svjetskog tržišta za ovu vrstu ribe. Iako manje nego ranije, vrijednost ovog tržišta je 2009. procijenjena na preko 500 miliona dolara godišnje.

Središte japanske industrije plavoperajne tune je Tsukiji, najveća riblja pijaca na svijetu koja se nalazi u centru Tokija. Ovdje se tunom licitira svakoga jutra, dok se promatraču vrti u glavi od brzine kojom se izmjenjuju klimanja glavom, namigivanja i drugi neobični signali. Ipak, danas se većina tune ne prodaje na licitacijama: direktno se prodaje kupcima i distribuira preko zamršene mreže trgovinskih preduzeća, brokera, uvoznika, prerađivača, i trgovaca na malo. Na vrhu ovog lanca nalazi se Mitsubishi. Poznatiji po trgovini automobilima, kemikalijama i čelikom, ovaj korporativni gigant preko svojih podružnice kontrolira oko 40 posto japanskog tržišta plavoperajne tune.

Kako bi nahranili svoje nezasitne apetite, Japanci također uvoze ogromne količine južne plavoperajne tune, srodnika altantske tune. Zabrinuti zbog činjenice da japanske ribarske flote munjevitom brzinom istrebljuju južnu plavoperajnu tunu, australijski službenici su 2006. godine udružili snage sa japanskim kolegama kako bi proveli tromjesečnu istragu. Konačni izvještaj predstavljao je zbir teških optužbi na račun japanske ribarske industrije, kao i vlade u Tokiju, čiji je neadekvatan sistem kontrole omogućio uvoz ogromnih količina ilegalno ulovljene plavoperajne tune u Japan. Nalazi su bili u toj mjeri neugodni da je izvještaj čuvan u tajnosti, a njegovi autori su natjerani da potpišu izjavu da neće otkriti njegove rezultate.

ICIJ je dobio pristup izvještaju, skromno nazvanom "Nepravilnosti utvrđene nezavisnom revizijom podataka o japanskom tržištu južne plavoperajne tune." Studija je razotkrila da su japanski ribari dvije decenije prekomjerno izlovljavali južnu plavoperajnu tunu. Dio ulova nikad nije prijavljen. Studija je pokazala da su Japanski trgovci pri uvozu navodili da se radi o jeftinijoj vrsti tune, da bi je pri prodaji ponovo nazivali pravim imenom.

"Riječ je o minimalno 6 do 7 milijardi australijskih dolara vrijednosti ilegalnog ulova, velikom broju radnih mjesta i narušenom ugledu Japana u svjetskim okvirima", rekao je izvor iz australijske ribarske industrije upućen u sadržaj studije.

Kao rezultat nalaza ovog izvještaja, japanske kvote za ulov južne plavoperajne tune su prepolovljene. Međutim, sve donedavno, japanska politika nepostavljanja pitanja nije se značajnije mijenjala.

"Japanci su osmislili i financirali sistem uzgoja tuna na Mediteranu", kaže Sergi Tudela iz ekološke organizacije World Wildlife Fund (WWF). "Sada kad se sistem oteo kontroli oni iz petnih žila pokušavaju da se distanciraju od njega." Reagirajući na sve veću zabrinutost zbog naglog smanjenja fonda plavoperajne tune, Mitsubishi je 2008. godine obećao da će raditi u pravcu ostvarenja održivog ribarstva."Nećemo kupovati plavoperajnu tunu od trgovaca koji ne zadovoljavaju naše uvjete ili za koje otkrijemo da krše postojeće zakone i propise", naveli su u saopćenju.

BCD sistem: "Potpuni haos"

Dok su zvaničnici sa Pacifika svoj izvještaj o južnoj plavoperajnoj tuni skrivali od očiju javnosti, ekološki protesti zbog sudbine istočnoatlantske plavoperajne tune rasli su u Europi. ICCAT je 2006. godine krenuo u realizaciju petnaestogodišnjeg plana s ciljem obnavljanja fonda kroz smanjivanje kvota i povećanje minimalne veličine ulova. Međutim, i sa novim ograničenjima, omogućen je ulov dvostruko većih količina tune nego su to ICCAT-ovi znanstvenici preporučili.

Ribari kojima je godinama pušteno da rade šta hoće nisu odmah povjerovali u priče o uvođenju discipline, čak ni onda kada su 2008. godine pored nacionalnih uvedene i kvote za pojedinačna plovila.

"Niko nije vjerovao da ćemo se doista morati držati kvota", prisjeća se francuski ribar Nicolas Giordano. "Govorili su: Hvatat ćemo šta želimo i vidjet ćemo što će se dogoditi."

Drugi ribari kažu da su kao odgovor na nove mjere uspostavili još bolje partnerstvo sa farmama kako bi imali gdje prodati tunu za koju nisu imali kvotu. Profite su uvećali i prodajom kvota u zemljama poput Malte i Turske.

ICCAT je 2008. godine angažovao grupu nezavisnih revizora kako bi ocijenili njegovu učinkovitost. Revizori su u izvještaju osudili zemlje članice ICCAT-a jer "nisu postupale u skladu sa svojim zakonskim obavezama … nisu zaštitile plavoperajnu tunu i to predstavlja neuspjeh u očima međunarodne zajednice." Njihov dramatični poziv za trenutnu obustavu izlova tuna i gašenje farmi bio je ignoriran.

Umjesto toga, ICCAT je pokrenuo BCD sistem. Ovaj program je naišao na odobravanje Europske komisije koja je izjavila da će on omogućiti "kompletno i pouzdano praćenje" trgovine. Prema BCD sistemu, brodovima se dodjeljuje jedinstven broj za svaki ulov, riba se dalje prati do farme, izlova i konačno - tržišta. Duž cijelog lanca snabdijevanja, svaki od učesnika je obavezan da pruži detaljne informacije o broju i težini ribe, te njenoj lokaciji. Rukom ispisane dokumente ovjeravaju državna tijela zadužena za ribarstvo, koja ga potom šalju ICCAT-u gdje se podaci, opet ručno, unose u bazu podataka.

Novinari ICIJ-a su preko jedne od zemalja članica ICCAT-a dobili uvid u BCD bazu podataka. Otkrili su sistem pun nepotpunih podataka i nepodudaranja. Primjera radi, više od 75 posto podataka o ulovu u 2008. i 2009. godini nije sadržavalo neke od ključnih informacija koje su nadležnima potrebne kako bi pratili tok tune od ulova do tržišta. Također, postoji i zaostatak - do juna 2010. godine podaci o ulovu u 2008. godini još uvijek nisu kompletirani. Upitan o nedostacima u bazi podataka izvršni sekretar ICCAT-a Driss Meski je rekao da nije bio svjestan da su podaci nepotpuni ili neusuglašeni.

Kako su japanci počeli da odbijaju tunu bez valjanih BCD papira, obrasci su postali jednako traženi kao i tuna, kažu ribari. Novi vid prevare je uzeo maha – lažno prijavljivanje ulova kako bi se dobio ovjeren BCD dokument. "Ako imate tunu, a nemate dokument, onda kao i da nemate tunu", kaže jedan od vlasnika uzgajališta. "Obrazac se uvijek može prodati onome ko plati više." Na upit o BCD-ovima ICCAT-ov znanstvenik Fromentin kaže: "Ovdje se ne zna ko pije, a ko plaća."

Kultura tajnosti

Zid tajnosti okružuje industriju plavoperajne tune. "Razumijem da postoji potreba za transparentnošću", izjavila je za ICIJ Maria Damanaki, visoki dužnosnik Europske komisije za ribarstvo. "Ukoliko je neki slučaj završen, podaci bi vam trebali biti dostupni."

Ipak, Europska komisija je odbijala zahtjeve ICIJ-a da im dostavi informacije o kršenjima pravila ribara i uzgajivača. Komisiji je trebalo 48 dana – tri puta duže nego što propisi nalažu – da odgovori na ICIJ-ov zahtjev za pristup informacijama. Kao razloge za negativan odgovor komisija je navodila zaštitu tržišnih interesa, pa čak i "vojna pitanja."

Ni odgovori na nacionalnom nivou nisu bili ništa bolji. Španjolsko Ministarstvo okoliša, ruralnog i pomorskog razvoja odbilo je dati informacije o poduzetim akcijama protiv prekršilaca pravila. U Hrvatskoj, zvaničnici su odbili dati na uvid zapisnike ribarskih inspektora. U Turskoj, službenici su otkazali intervju na kojem je trebalo biti govora o poštivanju propisa.

Međutim, nezakonit ribolov i dalje predstavlja problem. U južnoj Italiji, inspektori su prošloga mjeseca oduzeli ulov 500 mladih plavoperajnih tuna prosječne težine jedan kilogram. U nedostatku adekvatnog nadzora, sjevernoafričke i turske flote pojačavaju svoje aktivnosti. Visoki zvaničnici alžirskog Ministarstva ribarstva su ove godine osuđeni za šverc tune, zloporabu položaja i neplaćanje poreza. U pitanju je slučaj iz 2009. godine kada su turski ribari uhvaćeni u nezakonitom tunolovu u alžirskim vodama. Četiri alžirca, uključujući i generalnog sekretara ministarstva – kao i pet turskih ribara osuđeni su na kaznu zatvora, te novčanu kaznu u iznosu od 80 miliona eura.

Službenici ICCAT-a ostaju pri stavu da su uspostavljeni bolji kontrolni mehanizmi, uključujući i slanje promatrača na sva plovila koja hvataju tune u Mediteranu. Međutim, promatrači se žale da je gotovo nemoguće, stojeći na palubi broda, precizno procijeniti ulov, navodi se u izvještaju upućenom ICCAT-u. Stoga se moraju osloniti na procjene ronilaca, kao i video snimke koje plovila i farme često ne daju na uvid.

Ovakav nedostatak pouzdanih podataka direktno pogađa oceanologe koji nastoje utvrditi stepen ugroženosti fonda plavoperajne tune. "Ne znamo koliko znamo, tako da čak ne možemo odrediti ni granice neodređenosti", kaže Justin Cooke, matematičar kojeg je angažirao WWF da procijeni veličinu fonda.

Imajući u vidu dostupne podatke, Cooke kaže da bi trebalo zamrznuti tunolov u Mediteranu dok se ne napravi bolja procjena fonda. Međutim, ICCAT-ovi znanstvenicu su odlučili da do 2013. godine preporuče kvotu do 13.500 tona godišnje mada i sami priznaju da su podaci korišteni pri procjeni veličine fonda plavoperajne tune "značajno ograničeni." Damanaki iz Europske komisije – sa reputacijom reformiste - kaže da je odlučna da učini sve što je potrebno, uključujući i da se založi za zabranu ulova, kako bi se zaštitio riblji fond. "Ne zato što ribu volimo više od ribara", pojašnjava Damanaki, "već zato što ako ne bude ribe, neće biti ni ribara."

Za sada je budućnost plavoperajne tune u rukama Japana, kao što je to bilo i početkom godine kada je Tokio uspješno predvodio napore protiv stavljanja tune na listu ugroženih vrsta i zabranu njene trgovine. Uzgajivač iz Tunisa Negi Toumi kaže da nije zabrinut: "Japan je taj koji ima posljednju riječ kad su u pitanju odluke ICCAT-a. Japanci žele da nastave sa svojom strategijom trgovanja i to nam daje svu potrebnu garanciju."

KNJIGE

Slavoj Žižek, O nasilju

Slovenski sociolog, kulturni kritičar, filozof i psihoanalitičar Slavoj Žižek eksponirana je figura na intelektualnoj sceni današnjice.

Nasilje je posvuda oko nas, a ipak ga nismo u stanju objasniti ili se pomiriti s njim. Provokativna teza slovenskoga filozofa Slavoja Žižeka u njegovoj najnovijoj knjizi O nasilju glasi da je nasilje koje jasno vidimo (ono koje čini jasno prepoznatljiv počinitelj) zapravo proizvod skrivenog nasilja, onog koje tvori naš politički i ekonomski sustav.

Vidljivo terorističko ili zločinačko nasilje često puta se čini kao narušavanje „normalnog“, mirnog stanja stvari. Ono što Žižek naziva „skrivenim“ nasiljem zapravo stoji u pozadini našeg normalnog stanja. Takvo nasilje unutar samog sustava na kojem se temelji naše društvo nije na prvi pogled vidljivo, ali za Žižeka ono je ključno za razumijevanje pojava koje bi se inače percipirale tek kao iracionalne provale nasilja. Strastveno zagovarajući osvještavanje takvog stanja, Žižek svoj beskompromisni pogled usmjerava prema demokracijama u kojima živimo i kojima vladaju ekonomski imperativi. Žižek istražuje krvave totalitarne režime protekloga stoljeća i nasilje koje se može nazvati „božanskim“. Koje opcije još uvijek imamo na raspolaganju?

Oslanjajući se na visoku i popularnu kulturu, Kanta, Lacana, viceve i recentne filmove, Žižek se protiv sustava bori sa stilom i manirama istinske filozofske ikone. On liberalizam suprotstavlja fundamentalizmu i analizira filantropiju, politiku straha, jezično nasilje, kao i što to znači biti „tolerantni“ susjed.

Knjiga Slavoja Žižeka „O nasilju“ izašla je u izdanju Naklade Ljevak, godina izdanja je 2008.godine.

CANCUN: SUMMIT ZA KLIMU DAO SLOBODAN PROLAZ FOSILNIM GORIVIMA

Napisao: Stephen Leahy, internacionalni okolišni novinar
Obradila: Ljiljanka Mitoš Svoboda

Gotovo 200 nacionalnih izaslanstava okupilo se na Globalnoj konferenciji o klimi, u meksičkom Cancunu, od 29.studeni do 10.prosinca, sa ciljem stabiliziranja emisija stakleničkih plinova s efektom za sprječavanje klimatskih promjena. No, od početka je bilo malo nade za uspjeh konferencije. Glavni uzrok klimatskih promjena je

izgaranje fosilnih goriva, pa zašto se milijarde dolara ulažu kako bi pronašli i proizveli još više nafte, ugljena i prirodnog plina?To je pitanje koje su postavili kanadskog civilnog društva na Klimaforum, koji je održan paralelno s UN-sponzoriranom „klima- summitu“ u meksičkom gradu Cancunu.

"Kanada samo kroz eksploataciju bitumenskog pijeska emitira 40 milijuna tona ugljika svake godine, s ambicioznim planovima rasta do gotovo 140 milijuna tona do 2020. Za usporedbu, Danska ukupno emitira 52 milijuna tona ", rekla je Melina Laboucan-Massimo. Aktivistica Greenpeacea, koja dolazi iz područja oko jezera Lubicon Cree bend of First Nations, u pokrajini Alberta, gdje su tisuće četvornih kilometara pod sirovinom katranskog-bitumenskog pijeska, rekla je da nema ulaganja u solarnu energiju u Alberti, području Kanade s najviše sunca. „Ne samo da je vađenje bitumenskog pijeska najveći svjetski rudarski industrijski projekt, nego je to najrazorniji po pitanju emisija ugljičnog dioksida, koja je u ovom slučaju tri do pet puta veća od konvencionalnog načina proizvodnje nafte. Milijuni litara svježe vode se zagrijava korištenjem prirodnog plina, kako bi se izvadio ekstrakt katrana iz tla. Ta upotrebljena voda tako je kontaminirna da ubija ptice kad slete u jezera te otpadne vode, koja pokrivaju više od 50 četvornih kilometara“, opisala je stanje u Kanadi Melina Laboucan-Massimo.

"Mi ne smijemo zaboraviti da dva stupnja više u globalnom zatopljenju znači odskok daleko izvan prirodne temperaturne varijacije na Zemlji. Industrijalizirane zemlje preferiraju moderne tehnologije kojima samo popravljaju količinu emisija CO2, poput „ hvatanja i skladištenja“, umjesto da se pobrinu da smanje proizvodnju emisija štetnih plinova", poručio je svijetu Malte Meinshausen, klimatski istraživač iz njemačkog Potsdam Instituta za istraživanje klimatskih utjecaja. „Većina od 2,7 milijuna barela nafte proizvedene svakog dana u preradi bitumenskog pijeska odlazi u Sjedinjene Države. Zato su i Kanada i SAD lobirali kod predstavnika drugih zemalja kako bi spriječili moratorij na fosilna goriva,“ tvrdi Clayton Thomas Müller, iz Mathias Colomb Cree Nation u sjevernoj Kanadi.

Kroz REDD (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation) mehanizam bogatije države mogu platiti za očuvanje šuma u tropskim područjima, kao način da se iskupe poradi vlastitih emisija stakleničkih plinova. Iste države tako mogu dobiti kredite ugljika koji će im pomoći da postignu svoje ciljeve smanjenja emisija iz Protokola iz Kyota. Takve strategije su "lažno rješenje" za problem klimatskih promjena, te ugrožavaju prava ostalih , siromašnijih država koje mole i apleriraju da se

uvede moratorij na fosilna goriva.

Predstavnici Bolivije predložili su usvahanje moratorija za Cancun, zajedno s drugim dijelovima Cochabamba kroz tako zvani narodni sporazum, “People’s Agreement”. Ideja je to još od travnja prošle godine, kada je sličan sporazum pod nazivom „World Peoples Conference on Climate Change and the Rights of Mother Earth“ potpisalo oko 35.000 ljudi iz cijelog svijeta. Međutim, predsjedavajući ovogodišnje COP 16, meksička ministrica vanjskih poslova Patricia Espinosa, podnijela je prijedlog da se isključi mogućnost koju su bolivijci predližili.

Sveopće zgražanje izazvao je energetski div British Petroleum (BP), koji je netom prije početka konferencije u Cancunu objavio da će nastaviti sa svojim prvi projektom u kanadskom području – vađenjem katranskog masnog pijeska. BP, tvrtka odgovorna za masovno izlijevanje nafte ove godine u Meksičkom zaljevu, zajedno s kineskim partnerom će izdvojiti će 3 milijarde barela nafte kroz projekt izvalečnja iz katranskog pijeska, istovremeno ulažući više od 3 milijarde dolara u to iskapanje.

Zadnjeg dana konferencije u kasno-noćnoj plenarnoj sjednici, ruski izaslanik na konferenciji, Aleksandar Berditsky, kazao kako se njegova zemlja protivi obnovi Kyota nakon njegova završetka 2012. "Rusija neće sudjelovati u drugom obvezujućem razdoblju Kyotskog protokola", kazao je u pripremljenoj izjavi. Ova ruska najava produbljuje jaz između bogatih i siromašnih zemalja o budućnosti Kyota. I Japan je ponovio svoje protivljenje produženju sporazuma iz Kyota. Kanada također. Drugo obvezujuće razdoblje Kyotskog protokola , po porukam odaslanih s najviših političkih vrhova zemalja poput ovih glasi“ Kyoto više ne bi bio ni znanstveno, ekonomski ili politički učinkoviti."

Tako je konferencija o budućnost međunarodne „klimatske“ diplomacije pokazala da je ogroman, sve veći jaz između bogatih i siromašnih dijelova svijeta. Iako su prosvjedi ekoloških aktivista bili brojni, nisu izazvali nikakav rezultat koji bi utjecao na donošenje zajedničke rezolucije za smanjenje emisija, smanjenje zagađenja, smanjenje pritiska na Zemlju."Mi imamo vrlo ograničeno vrijeme za napraviti zadnji potez,", upozorili su mnogi, ali to upozorenje više nije djelotvorno.

UN konferencija o klimatskim promjenama proizvela je skroman rezultat, no prvi put obvezuje sve velike industrije na smanjenje emisija CO2. međutim to nije dovoljno da se ne poveća globalna temperatura za 2 stupnja C.

Istraživači iz Climate Action Trackers poručili su kako bi dalji rast globalne temeprature bio totalna katastrofa za mnoge siromašne države. No, sporazum je dočekao s oduševljenjem Chris Huhne, britanski ministar energetike: "To je bolje nego što smo očekivali. To je značajan zaokret!“Dodao je da će se onoj industriji koja radi sa niskom razinom CO2 dvatai više povjerenja. Tako će se potaknuti države unutar Europe da počnu smanjivati emisije štetnih plinova, kako bi do 2020.godine iste smanjili za 30%.

„Vratilo nam se samopouzdanje. Vratila se nada“, rekao je meksički predsjednik Felipe Calderon. Summit u Cancunu otvorio je vrata „novome razdoblju suradnje u kontekstu klimatskih promjena“, dodao je. Ipak, sporazum usvojen uz protivljenje Bolivije koja smatra da je kompromis preslab i da krši pravila UN-a koja traže da dogovor mora poduprijeti svih 194 članice Svjetske organizacije.

ZELENI ANARHIZAM

Zeleni anarhizam (Green Anarchist) je anarhizam koji predlaže političko, društveno i ekološki održivo ponašanje ljudske zajednice. Suvremene ideologije koje propagiraju ekološke neravnoteže, kao i hijerarhije općenito (neekonomičan rast, ekonomizam, struktura vlasti, međunarodne nepravde, ratovi, rasizam i centralizam) izravan su rezultat sustava industrijske civilizacije.

Iako zeleni anarhisti dijele mnoge od svojih ideja sa pripadnicima zelenih stranaka, oni ipak ne koriste tako zvanu predstavničku demokraciju. Zeleni anarhisti praksiraju otpor industrijskoj civilizaciji kroz autonomne izravne akcije. Ove akcije usmjerene su na ujedinjenje različitih struja: pristaše nenasilnih akcija, eko aktivista, queer aktivista, aktivista za prava životinja, anti-kapitalista i anti-elitista.

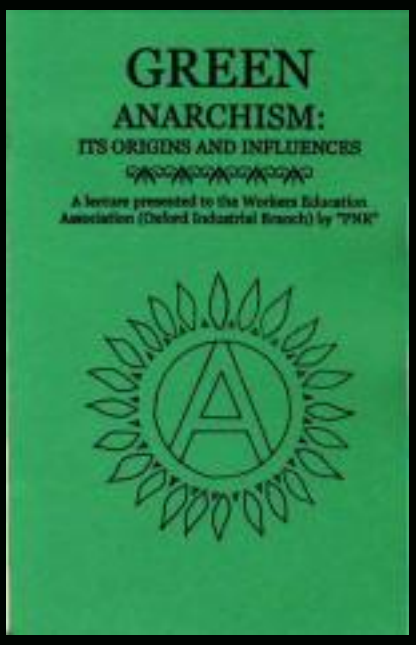
Zeleni anarhizam je često povezan s primitivizmom ili s manje ekstremnim eko-anarhizmom koji zagovara život u malim ekoselima. Međutim, nisu svi zeleni anarhisti zagovarači povratka u primitivni stil života, mnogi podržavaju uporabu naprednih tehnologija ali na ekološki prijateljski način, odnosno bez razornog utjecaja tehnologije na biološku raznolikost.

Ekoanarhizam je ideologija koji se usredotočuje uglavnom na ekološke i okolišne filozofske aspekte. Cilj mu je osiguravanje ljudskih poštovanja za ekologiju, poštivanje prava na formiranje ekoregija ili neke vrste minimalnih teritorijalnih zajednica povezanih istim vrijednostima ekosustava.

Magazin Green Anarchist je britanski magazin koji zagovara spoj slobodarskih socijalističkih i ekoloških razmišljanja. Magazin je pokrenut 1984., a činilo ga je uredništvo složeno od novinara Alana Albona, Richarda Hunt i Marcusa Christoa, inače aktivista zelenog i mirovnog pokreta. Sadržaj magazina činile su anarhističke i ekološke ideje. No, untar uredništva magazina došlo je do sukoba zbog nepomirljivih stavova između suštinskih pacifističkih pristupa Albona i Christoa, te zagovaranja nasilnih sukoba s državom,kojeg je preferirao Hunt.

Tijekom 1990-ih magazin Green Anarchist došao je pod kormilo uredničkog kolektiva koja je uključivala Paula Rodgersa, Stevea Bootha i drugih novinara i aktivista, a objavljeni tekstovi postaju usklađen s primitivizmom anti-tehnoloških filozofija koje zagovara poznati teoretičar John Zerzan.

Počevši od 1995.godine, Hampshirska policija je izvela niz od najmanje 56

racija, pod kodnim nazivom “Operacija Washington“, koja je u jesen 1997.godine rezultirala suđenjem Steveu Boothu, Saxon Woodu, Noelu Mollandu i Paulu Rodgersu, urednicima i novinarima Green Anarchist. Noel Molland, Saxon Wood i Steven Booth optuženi su za poticanje zavjere kroz program GANDALF-ujedinjene snage zelenih anarhista i zaštitara životinja Animal Liberation Front.

Dakako, nakon velikih turbulencija u svijetu, bacanja plina u japansku podzemnu željeznicu, antoglobalističkih prosvjeda u Genovi, Potsdamu, Davosu, u kojima su sudjelovale razne anarhističke struje, pa rušenje nebodera u New Yorku i napada na Pentagon, antiratni prosvjedi protiv američkog uplitanja u Irak, i slično, bačena je tamna sjena na zelene anarhiste.

Magazini poput Do or Die, Earth First! , ALF i slični, prestali su izlaziti u javnost, čak su povučene i njihove web stranice. No, to nimalo ne znači da su zeleni anarhisti i njihovi sljedbenici prestali djelovati. Čak naprotiv. Jedino su promijenili taktiku.

Napisala: Ljiljanka Mitoš Svoboda

Nova zelena stranka u Francuskoj - putokaz za Hrvatsku

Napisao: Zoran Oštrić

Francuska stranka Les Verts(Zeleni), osnovana 1982, nikad nije imala velik broj članova, ali postizala je solidne izborne rezultate. Predstavnike u Europskom parlamentu imaju od 1989.. Najspoznatiji stranački lider je Daniel Cohn-Bendit, studentski lider iz 1968.

Tijekom 1980-ih i 1990-ih bilo je i drugih ekologističkih grupacija i stranaka, pa su se glasovi na izborima rasipali. Francuzi kad se spomenu "zeleni" prvenstveno imaju na umu konkretnu stranku, a ne ekološki (okolišni) pokret, za razliku od Hrvatske. (Kad pišemo "Zeleni" s velikim slovom, mislimo na konkretnu stranku - u Njemačkoj "Die Gruenen", u Španjolskoj Les Verdes itd.) Najvažnija je bila stranka "Ekološka generacija"(Génération Écologie), koju su osnovali simpatizeri Socijalističke stranke (na čelu im je bio Brice Lalonde, ministar okoliša u vladi F. Mitteranda). Zeleni su se pak držali "nesvrstane" politike inzistirajući da nisu "ni lijevo ni desno". Godine 1994. napuštaju tu politiku i proklamiraju suradnju s ljevicom. Najpoznatiji stranački lider Antoine Waechter tada je napustio stranku i osnovao Pokret nezavisnih ekologista (Movement of Independent Ecologists), koji će međutim ostati marginalan. I Génération Écologie je postizala slabe rezultate na izborima, pa se ugasila i neki članovi su prešli Zelenima.

Godine 1997., Zeleni, koje predvodi Dominique Voynet, sudjeluju na parlamentarnim izborima u koaliciji sa socijalistima i komunistima. Koalicija je dobila izbore i Voynet postaje ministrica u vladi L. Jospina. Godine 2002. Zeleni i njihovi koalicijski partneri prolaze slabo i gube vlast. Danas imaju četvero zastupnika u Nacionalnoj skupštini, koji tvore zajednički klub s komunistima.

Mnogi aktivni ekologisti i okolišni aktivisti nisu podržavali Zelene, tako da je došlo do pat pozicije, paralizirajući mogućnosti daljeg rasta. Značajan iskorak napravljen je na izborima za Europski parlament 2009. godine: stvorena je koalicija Europska ekologija (Europe Écologie), u kojoj sudjeluju i Zeleni, te nekoliko manjih stranaka i razne udruge, grupe i pojedinci. NIje riječ samo o ekologistima i okolišarima, nego i o drugim društvenim pokretima, nezavisnim sindikatima idr.. Na čelu koalicije je bio Daniel Cohn-Bendit, a podršku joj je pružila i Europska zelena stranka. To je dovelo do izvanrednog uspjeha: 16 posto glasova, izjednačeni sa socijalistima (koji su doživjeli pravu katastrofu)!

Rezultati na regionalnim izborimaU ožujku ove godine koalicija je nastupila na regionalnim izborima. U prvom krugu nastupili su samostalno i potvrdili odličan rezultat, afirmirajući se kao treća politička stanka u Francuskoj. U drugom krugu, nastupili su zajedno sa socijalistima. (Francuska ima većinski izborni sustav u dva kruga.) Ta je koalicija hametice potukla desnicu (koja drži većinu u nacionalnoj skupštini), pa sad kontrolira 21 od 22 kontinentalne regije.

Konačno, to je dovelo i do formalnog ujedinjenja. U subotu 13. studenoga održana je osnivačka skupština nove stranke, koja je dobila ime Europe Ecologie – Les Verts. "Odsada nema više zelenih i ne-zelenih, mi smo svi aktivisti novog pokreta", rekla je uz ovacije izabrana nacionalna tajnica, 35-godišnja Cecile Duflot. Među 2000 prisutnih bili su svi ključni lideri: Dany Cohn-Bendit, Eva Joly, Dominique Voynet, José Bové, Yves Cochet, Yannick Jadot, Antoine Waechter i drugi. Podršku su im izrazili i su-govornica (co-spokeperson) Europske zelene stranke Monica Frassoni i glavna tajnica Jacqueline Cremers.

